

І. С. Луценко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Одеський національний економічний університет, м. Одеса
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9613-4307>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.13.142

ОПОДАТКУВАННЯ ОКРЕМИХ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У НІМЕЧЧИНІ

I. Lutsenko,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance Department, Odessa National Economic University, Odessa

PERSONAL INCOME TAXATION IN GERMANY

У статті досліджено сучасний досвід особливостей оподаткування окремих доходів фізичних осіб у Німеччині. Визначено види та обсяги доходів фізичних осіб, які підлягають оподаткуванню. Охарактеризовано податкові класи, які є особливістю німецької системи оподаткування фізичних осіб та відповідно до яких застосовується прогресивна шкала прибуткового податку. Встановлено, що окремі доходи фізичних осіб, окрім прибуткового податку, оподатковуються податком на солідарність у 5,5 % та церковним податком від 8 % до 9 %. Визначено, що з доходів фізичних осіб у вигляді заробітної плати утримуються обов'язкові страхові внески. Узагальнено їх розміри для фізичних осіб та роботодавців. Висвітлено оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді спадщини, продажу рухомого й нерухомого майна та інвестиційного капіталу.

The article examines the modern experience of the peculiarities of taxation of individual incomes of individuals in Germany. The types and amounts of income of natural persons that are subject to taxation are defined, namely: income in the form of wages, income from capital, income from renting out non-residential real estate and land plots, income from agriculture and forestry, income of a self-employed person (attorneys, notaries, translators, architects, tax consultants, auditors, etc.) and other income (pension, inheritance, gifts, income from the sale of property). It is noted that annual income from 0 to 11,604 euros is not subject to income tax in Germany. The tax classes are characterized, which are a feature of the German personal taxation system and according to which the progressive scale of income tax is applied. The size of the maximum rate of income tax was analyzed, which in the post-war years reached almost 95%, in 1995 it was 57%, and starting from 2019 until today it is 45%. It has been established that individual incomes of individuals, in addition to income tax, are subject to a solidarity tax of 5.5% and a church tax of 8% to 9%. It was determined that mandatory insurance contributions are deducted from the income of individuals in the form of wages, such as: contribution for mandatory health insurance, contribution for pension insurance, contribution for unemployment insurance, contribution for an accident at work, contribution for insurance for patient care. Mandatory insurance contributions are paid by both individuals and employers at different rates, and in some cases in equal parts. Taxation of income of natural persons

in the form of inheritance, sale of movable and immovable property and investment capital is covered. It was established that in Germany there is a difficult and complex system of taxation of the income of individuals, but with a significant tax burden, it ensures the achievement of a high social standard of its citizens.

Ключові слова: оподаткування, прибутковий податок, страхові внески, церковний податок, податок на солідарність, фізичні особи.

Key words: taxation, income tax, insurance contributions, church tax, solidarity tax, natural persons.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Предметом численних нарікань серед громадян та податкових агентів в Україні є тези про значне податкове навантаження фізичних осіб в цій країні. Наслідком таких тверджень є приховування своїх реальних доходів фізичними особами, продовження виплат заробітних плат у "конвертах" та неофіційне працевлаштування працівників роботодавцями тощо. Однак, досліджуючи оподаткування доходів фізичних осіб, наприклад, у Німеччині, можна констатувати, що податкове навантаження на фізичних осіб саме у цій країні є значно вищим та складнішим. Так, Україна та Німеччина є різними країнами як за своїм економічним розвитком та навіть за державним устроєм. Проте, діюча та непроста система оподаткування доходів фізичних осіб у Німеччині при значному податковому тягарі забезпечує досягнення високого соціального стандарту її громадян в соціальному забезпеченні різних верств населення, освіти, державних послугах, медицині, безпеці та інших сферах життя.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значну зацікавленість науковців, практиків до світового досвіду оподаткування доходів фізичних осіб та адаптування його до реалій українського законодавства. Так, науковець Танклевська Н. у своєму дослідженні висвітлює провідний світовий досвід оподаткування доходів фізичних осіб та виявляє основні типи систем оподаткування податком на доходи фізичних осіб [1]. Тучак Т.В. досліджує досвід оподаткування податком на доходи фізичних осіб у таких країнах як: Франція та США [2]. Слепцова Н.В. та Кочура Л.В. окреслюють проблеми справляння податку з доходу в Україні та виділяють спільні та відмінні риси у систем оподаткування доходів в Україні й європейських країн [3]. Дяченко О. аналізує можливі напрямки реформування системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні шляхом адаптації прогресивного світового досвіду до національних реалій [4]. Кміть В. визначає перспективи та напрями вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб в Україні із використанням світового досвіду європейських країн [5]. Артюх О.В та Матвійчук Ю.Ю досліджують особливості оподаткування доходів фізичних осіб у зарубіжних країнах та визначають шляхи удосконалення прямого оподаткування в Україні [6].

Отже, в сучасних умовах існування значної кількості наукових публікацій світового досвіду оподаткування фізичних осіб, не в повній мірі залишаються дослідженими питання оподаткування доходів фізичних осіб Німеччини з метою змінення відношення громадян України до обов'язку сплати податків.

МЕТА СТАТТІ

Метою дослідження є висвітлення особливостей оподаткування окремих доходів фізичних осіб у Німеччині.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Податковим резидентом Німеччини визнається фізична особа, що проживає на території цієї країни більше як 183 дні протягом календарного року та якщо центр її життєвих інтересів знаходиться у Німеччині. При отриманні доходу як резиденти країни, так й нерезиденти сплачують прибутковий податок. Прибутковим податком у фізичних осіб оподатковуються: дохід у вигляді заробітної плати, доходи від капіталу, доходи від здачі в оренду нежитлової нерухомості та земельних ділянок, доходи від сільського та лісного господарства, доходи самозайнятої особи (адвокатів, нотаріусів, перекладачів, архітекторів, податкових консультантів, аудиторів тощо) та інші доходи (пенсія, спадщина, подарунки, доходи від продажу майна). При оподаткуванні прибутковим податком визначених річних доходів застосовується прогресивна шкала (таблиця 1).

У після воєнні роки у Німеччині розмір максимальної ставки прибуткового податку досягав майже 95 %, у 1995 р. становив 57 %, а починаючи з 2019 р. й до сьогодні становить 45 % (рис. 1).

З 1958 р. у Німеччині ставка прибуткового податку змінювалась приблизно 25 разів. З метою зменшення

Таблиця 1. Обсяги річного доходу фізичних осіб та прогресивна шкала прибуткового податку у Німеччині за період 2023—2024 рр.

Обсяг річного доходу фізичної особи у 2023 р.	Обсяг річного доходу фізичної особи у 2024 р.	Ставка прибуткового податку
0 – 10908 євро	0 - 11604 євро	0%
10909 - 15999 євро	11605 - 17005 євро	14-24%
16000- 62809 євро	17006 - 66760 євро	24-42%
62810- 277825 євро	66761- 277825 євро	42%
від 277826 євро	від 277826 євро	45%

Джерело: складено автором за даними [7].

Рис. 1. Динаміка максимальної ставки прибуткового податку у Німеччині за період 1946–2024 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [8].

податкового тягаря на фізичних осіб із середніми та низькими доходами ставки прибуткового податку були зменшені лише у 1980-х та 1990-х роках.

Ставка прибуткового податку залежить не тільки від обсягів річного доходу фізичних осіб але й від обраного податкового класу фізичної особи.

2024 р. дохід фізичної особи за розміром 11604 євро у рік звільняється від оподаткування. Відповідна категорія платників податків також отримує допомогу на дітей у розмірі 4476 євро, що не підлягає оподаткуванню.

Третій податковий клас надається платникам податків, чий чоловік/дружина не працює або належить

до податкового класу 5, а також вдовам та вдівцям до одного року від дня смерті партнера. Ставка прибуткового податку за 1 податковим класом є близько 26 %.

Четвертий податковий клас надається подружнім парам з однаковим рівнем доходів та при умові, що обидва проживають у Німеччині.

П'ятий податковий клас присвоюється особам, які працюють у двох та більше професіях та платникам податків, що перебувають у шлюбі з особою, що належить до третього податкового класу.

Останній шостий податковий клас надається платникам податків, що працюють на двох і більше роботах та отримують доходи з різних джерел.

Фізичній особі дозволяється змінювати податковий клас тільки один раз на рік. Крім прибуткового податку фізичні особи з доходів у вигляді заробітної плати сплачують додатково податок на солідарність, церковний податок та різні страхові внески.

Наразі податок на солідарність у розмірі 5,5% сплачується з суми прибуткового податку лише фізичними особами, які отримують високі доходи, з доходів інвесторів та доходів корпоративних платників податків.

У 2024 р. податок на солідарність сплачується фізичними особами, чий прибутковий податок складає більше 18130 євро на рік, у 2023 р. — 17543 євро,

Таблиця 2. Обов'язкові страхові внески Німеччини, їх розміри для фізичних осіб та роботодавців у 2024 р.

№ з/п	Найменування обов'язкового соціального страхового внеску	Розмір ставки та порядок сплати
1	Внесок на обов'язкове медичне страхування	Внесок сплачується як працівником, так й роботодавцем. Загальний розмір внеску становить 15,9 % з доходу до 62100 євро на рік, з яких 7,3% утримує роботодавець із зарплати працівника, а ще 7,3 % сплачує сам роботодавець. Для самозайнятих осіб або добровільно застрахованих мінімальний внесок є 192,07 євро, а максимальний – 843,53 євро на місяць.
2	Внесок на пенсійне страхування	Внесок сплачується як працівником, так й роботодавцем. Загальний розмір внеску становить 18,6% із доходу до 90600 євро на рік. Внесок сплачують роботодавець і працівник в рівних частинах. Внески для шахтарів складають 24,7% з них 9,3% сплачує працівник, а 15,4% сплачує роботодавець.
3	Внесок на страхування по безробіттю	Внесок сплачується як працівником, так й роботодавцем. Загальний розмір внеску становить 2,6% із доходу до 90600 євро на рік. Внесок сплачують роботодавець і працівник в рівних частинах.
4	Внесок від нещасного випадку на виробництві	Внесок сплачується тільки роботодавцем. Розмір ставки залежить від сектора економіки (класу професійного ризику).
5	Внесок на страхування за доглядом за хворими	Під довгостроковим слід розуміти догляд від 6 місяців та більше. Базова ставка становить 3,4% від суми доходу. Для осіб без дітей, старших за 23 роки, сплачують надбавку – 0,6 %. Працівники, які мають декілька дітей віком до 25 років платять за другу-п'яту дитину – 0,25%. Роботодавці сплачують фіксований внесок у розмірі 1,7%. Розмір внесків застрахованих осіб залежно від кількості дітей: - бездітні особи у віці не молодші 23 років, що народилися після 1 січня 1940 - 2,3% - 1 дитина до досягнення 25-річного віку або всі діти віком від 25 років - 1,7%. - 2 дітей віком до 25 років - 1,45% (знижка 0,25%) - 3 дитини до 25 років - 1,2% (знижка 0,5%) - 4 дітей віком до 25 років - 0,95% (знижка 0,75%) - 5 і більше дітей віком до 25 років - 0,7% (знижка 1%).

Джерело: складено автором за даними [10].

Таблиця 3. Ставки податку на спадщину у Німеччині у 2024 р.

Сума спадщини до	Розмір ставки для 1 податкового класу	Розмір ставки для 2 податкового класу	Розмір ставки для 3 податкового класу
75 000 євро	7 %	15%	30 %
300 000 євро	11 %	20 %	30%
600 000 євро	15 %	25 %	30%
6 000 000 євро	19 %	30 %	30%
13 000 000 євро	23 %	35 %	50%
26 000 000 євро	27 %	40 %	50%
Більше 26 000 000 євро	30 %	43%	50%

Джерело: складено автором за даними [11].

у 2022 р. — 16 956 євро, у 2021 р. — 16 956 євро [9]. Зазначений податок до 2021 р. утримувався з доходів фізичних осіб у вигляді заробітної плати незалежно від їх обсягів доходу.

Податком на солідарність у розмірі 5,5% оподатковується дохід фізичних осіб-інвесторів у вигляді приросту капіталу, що становить більше 1000 євро на рік.

Фізичні особи з доходів заробітної плати сплачують й церковний податок у розмірі 9 %. Ставки церковного податку залежать від федеральної землі. Проте, 8 % ставка церковного податку застосовується тільки у землях Баден-Вюртемберг та Баварії, в усіх інших землях діє ставка 9 %. Втім, оподаткуванню підлягають тільки та категорія платників податків, яка є членами однієї з офіційних церков у Німеччині. Якщо фізична особа не має відношення до будь-якої церкви, вона звільняється від сплати цього податку.

Що стосується обов'язкових соціальних страхових внесків, то в Німеччині, на відміну від України, вони сплачуються як фізичними особами, так й роботодавцями, що наведемо у таблиці 2.

Щодо сплати обов'язкових страхових внесків в Україні, то наразі з доходів фізичних осіб у вигляді заробітної плати не утримуються страхові внески, а 22% сплачують тільки роботодавці.

Оподаткування прибутковим податком у Німеччині підлягають не тільки доходи від заробітної плати, а й інші доходи, що отримують фізичні особи. Так, доходи від здачі в оренду нежитлового майна оподатковуються прибутковим податком за ставками від 0 до 45% та податком на солідарність за ставкою 5,5%. Обов'язкові соціальні внески не сплачуються з доходів від оренди нежитлової нерухомості.

Щодо оподаткування спадщини та подарунків фізичних осіб у Німеччині, то фізичні особи сплачують податок на спадщину. Сума відповідного податку залежить від ринкової вартості спадщини та від ступеню спорідненості між спадкоємцями та спадкоємцем. Ступінь спорідненості також впливає й на те, до якого податкового класу будуть розподілені спадкоємці. Залежно від вартості спадщини подружжя оподатковується за першим податковим класом від 7% до 30%. Брати, сестри, племінниці та племінники потрапляють до другого податкового класу та оподатковуються за ставками від 15% до 43% від загальної вартості. Особи, які не пов'язані зі спадкодавцем, сплачують не менше 30% податку на спадщину за третім податковим класом. Ставки податку на спадщину наведемо у таблиці 3.

Таблиця 4. Податкові пільги з податку на спадщину у Німеччині у 2024 р.

№ з/п	Категорія спорідненості з спадкодавцем	Сума спадщини, що звільнена від оподаткування, євро	Податковий клас
1	для подружжя та партнерів у зареєстрованому громадянському партнерстві	500 000	I
2	для дітей та онуків, батьки яких померли, а також для прийомних та прийомних дітей	400 000	I
3	для онуків	200 000	I
4	правнуки; для батьків, бабусь та дідусів при покупці у спадок	100 000	I
5	для батьків, бабусь і дідусів при покупці в подарунок, для братів і сестер, дітей братів і сестер, прийомних батьків, невісток, свекрух, розлучених подружжя та супутників життя розірваного життєвого партнерства	20 000	II
6	для всіх інших одержувачів подарунку чи спадщини	20 000	III

Джерело: складено автором за даними [11].

Варто відзначити, що в Німеччині надаються фізичним особами пільги зі сплати податку на спадщину, що наведемо у таблиці 4.

Щодо оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді дивідендів та відсотків, то розмір ставки прибуткового податку становить 25 %. Крім того, відповідні доходи можуть оподатковуватись податком на солідарність та церковним податком. Оподаткуванню підлягає дохід від 1000 євро. Щодо України, то оподаткування дивідендів є значно нижчим для фізичних осіб. Так, за ставками 5 % податок на доходи фізичних осіб — сплачується з дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами — платниками податку на прибуток та 9 % — з дивідендів по акціях та/або інвестиційних сертифікатах, корпоративних правах, нарахованих нерезидентами, інститутами спільного інвестування та суб'єктами господарювання, які не є платниками податку на прибуток.

Дохід саме фізичних осіб від продажу транспортних засобів не підлягає оподаткуванню у Німеччині незалежно від кількості продажів транспортних засобів у рік. В Україні ж дохід, отриманий платником податку від продажу (обміну) протягом звітного (податкового)

року легкового автомобіля не підлягає оподаткуванню; другого легкового автомобіля підлягає оподатковується за ставкою — 5% бази оподаткування; третього та наступних оподатковується за ставками 18%.

Дохід фізичних осіб від продажу нежитлової нерухомості у Німеччині оподатковується податком за ставками від 3,5 % до 6,5 %. Ставка податку залежить від федеральної землі розташування нерухомості. Об'єктом оподаткування є продажна вартість нежитлової нерухомості. Податок сплачує та фізична особа, яка купує нежитлову нерухомість. Щодо України, то перший продаж нежитлової нерухомості у податковому році не оподатковується податком на доходи фізичних осіб; продаж вдруге за рік нерухомого майна оподатковується за ставкою 5 %; третій і наступні продажі — 18% податку на доходи фізичних осіб. Крім того, якщо до продажу нерухомість перебувала у власності менше трьох років, ПДФО сплачується на рівні 18%.

ВИСНОВКИ

Досліджуючи досвід оподаткування окремих доходів фізичних осіб у Німеччині можна стверджувати, що так, в цій країні достатньо високе податкове навантаження на фізичних осіб. Втім, не рекомендуємо повністю адаптувати українську систему оподаткування доходів фізичних осіб відповідно до німецької. З метою використання досвіду для України позитивним було б введення податкових класів з диференціацією ставок податку на доходи фізичних осіб. Розмір ставок відповідного податку буде встановлюватись залежно не тільки від обсягів доходу фізичної особи, а й від сімейного стану платників податків. Крім того, необхідним є звернути увагу на позитивний досвід застосування обов'язкового медичного страхування в Україні з веденням обов'язкових внесків на медичне страхування.

Література:

1. Танклевська Н.С. Світовий досвід оподаткування доходів фізичних осіб. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.1/264.pdf>
2. Тучак Т.В. Соціалізація оподаткування доходів фізичних осіб: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. Електронне наукове фахове видання з економічних наук "Modern Economics". 2019. № 17. С. 226—231.
3. Слєпцова Н.В., Качура Л.В. Зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та реалії адміністрування ПДФО в Україні. Економіка та держава. 2019. № 4. С. 82—85.
4. Дяченко О.П. Світовий досвід оподаткування доходів фізичних осіб в контексті реформування податкової системи України. Економічний вісник Причорномор'я. 2021. № 2. С. 26—37.
5. Кміть В.М., Лазунда А.В. Перспективи і напрями вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб із використанням зарубіжного досвіду. Інфраструктура ринку. 2019. Випуск 37. С. 575—583.
6. Артюх О.В., Матвійчук Ю.Ю. Актуальні проблеми оподаткування доходів фізичних осіб: національний та міжнародний досвід. ВІСНИК ХНТУ. 2022. № 3 (82). С. 83—89.
7. Steuern, Finanzen und Wirtschaft URL: <https://www.finanz.de>

8. Beznoska M., Hentze T. 60 Jahre Einkommensteuertarif in Deutschland — Bestandsaufnahme und Handlungsempfehlungen URL: <https://www.wirtschaftsdienst.eu/inhalt/jahr/2018/heft/8/beitrag/60-jahre-einkommensteuertarif-in-deutschland-bestandsaufnahme-und-handlungsempfehlungen.html>

9. Solidaritätszuschlag (Soli) — Was ist der Soli? URL: <https://www.sumup.com/de-de/rechnungen/lexikon/solidaritaetszuschlag-soli/>

10. Beitragsbemessungsgrenzen Beitragssätze URL: <https://www.betanet.de/beitragsbemessungsgrenzen-beitragssaetze.html>

11. Erbschaftsteuerrechner — Schenkung — & Erbschaftsteuer berechnen URL: <https://www.steuertipps.de/service/rechner/erbschaftsteuerrechner/>

References:

1. Tanklevs'ka, N.S. (2013), "World experience of personal income taxation", available at: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.1/264.pdf> (Accessed 4 May 2024).
2. Tuchak, T.V. (2019), "Socialization of personal income taxation: foreign experience and domestic practice", Elektronne naukovе fakhovе vydannia z ekonomichnykh nauk "Modern Economics", vol.17, pp. 226—231.
3. Slietsova, N.V. and Kachura, L.V. (2019), "Foreign experience of personal income taxation and the realities of personal income tax administration in Ukraine", Ekonomika ta derzhava, vol. 4, pp. 82—85.
4. Diachenko, O.P. (2021), "World experience of personal income taxation in the context of reforming the tax system of Ukraine", Ekonomichnyj visnyk Prychornomor'ia, vol. 2, pp. 26—37.
5. Kmit', V.M. and Lazunda, A.V. (2019), "Prospects and directions for improving personal income taxation using foreign experience", Infrastruktura rynku, no. 37, pp. 575—583.
6. Artiukh, O.V., Matvijchuk, Yu.Yu. (2022), "Actual problems of personal income taxation: national and international experience", VISNYK KhNTU. vol. 3 (82), pp. 83—89.
7. Steuern, Finanzen und Wirtschaft available at: <https://www.finanz.de> (Accessed 15 May 2024).
8. Beznoska, M. and Hentze, T. (2018), "60 Jahre Einkommensteuertarif in Deutschland — Bestandsaufnahme und Handlungsempfehlungen", available at: <https://www.wirtschaftsdienst.eu/inhalt/jahr/2018/heft/8/beitrag/60-jahre-einkommensteuertarif-in-deutschland-bestandsaufnahme-und-handlungsempfehlungen.html> (Accessed 01 June 2024).
9. SumUp (2024), "Solidaritätszuschlag (Soli) — Was ist der Soli?", available at: <https://www.sumup.com/de-de/rechnungen/lexikon/solidaritaetszuschlag-soli/> (Accessed 20 May 2024).
10. (2024), "betanet Beitragsbemessungsgrenzen Beitragssätze", available at: <https://www.betanet.de/beitragsbemessungsgrenzen-beitragssaetze.html> (Accessed 20 May 2024).
11. steuertipps.de (2024), "Erbschaftsteuerrechner — Schenkung — & Erbschaftsteuer berechnen", available at: <https://www.steuertipps.de/service/rechner/erbschaftsteuerrechner/> (Accessed 22 May 2024).

Стаття надійшла до редакції 12.06.2024 р.